

Vydává Ministerstvo financí České republiky ve spolupráci s Českou národní bankou ve vydavatelsví Economia, a. s., Praha

© Ministerstvo financí ČR

Adresa redakce: Vinohradská 49

120 74 Praha 2

Tel.: (02) 253 018 nebo: (02) 215 93 614

Fax: (02) 253 728

Šéfredaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Publishers: Ministry of Finance of the Czech Republic in Cooperation with Czech National Bank in Publishing House Economia, Prague

© Ministry of Finance of the Czech Republic

Editor's Office: Vinohradská 49

120 74 Prague 2

Czech Republic

Editor in Chief: Ivan Kočárník

OBSAH

Ivan KOČÁRNÍK: Expozé místopředsedy vlády a ministra financí k návrhu státního rozpočtu ČR na rok 1996 1

Jiří JONÁŠ: Měnová politika a měnový kurz 11

Stanislava JANÁČKOVÁ: Dilemata české měnové politiky 26

Aleš BULÍŘ: Exogenita nabídky peněz: některé pochybnosti o předchozím výzkumu 37

Jaroslav BRADA: Výpočet likvidity aktiva obchodovaného v periodické aukci BCPP (2. část) 44

Inka NEUMAIEROVÁ—Ivan NEUMAIER: Úvaha o optimální zadluženosti 51

Survey

TABLE 1 Survey of Public Revenue and Expenditure for 1996 62

TABLE 2 Central Budget 62

TABLE 3 Local Budget 63

CONTENTS

Ivan KOČÁRNÍK: Report on the 1996 State Budget Proposal 1

Jiří JONÁŠ: Monetary Policy and the Exchange Rate 11

Stanislava JANÁČKOVÁ: Czech Monetary Policy Dilemmas 26

Aleš BULÍŘ: Exogeneity of Money Supply: Some Doubts About an Earlier Research 37

Jaroslav BRADA: Measure of Liquidity on the Prague Stock Exchange (2nd Part) . . 44

Inka NEUMAIEROVÁ—Ivan NEUMAIER: Determining the Optimal Level of Indebtedness 51

Survey

TABLE 1 Survey of Public Revenue and Expenditure for 1996 62

TABLE 2 Central Budget 62

TABLE 3 Local Budget 63

Redakční rada: Dr. Ivan Angelis, CSc., Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., Ing. Petr Dvořák, Ing. Miroslav Hrnčíř, DrSc., Doc. Ing. Kamil Janáček, CSc., Ing. Miroslav Kerouš, Ing. Ivan Kočárník, CSc., Ing. Václav Kupka, CSc., Ing. Tomáš Ježek, CSc., Ing. Jiří Pospíšil, CSc., Vladimír Rudlovčák, CSc., Ing. Pavel Štěpánek, CSc., Prof. Jan Švejnar, Ph.D., Doc. Dr. František Vencovský, Ing. Jan Vít, Prof. Ing. Karol Vlachynský, CSc.

FINANCE A ÚVĚR

1/96

DT: 336.12 (437)

Expozé místopředsedy vlády a ministra financí k návrhu státního rozpočtu ČR na rok 1996*

Vážený pane předsedo, vážený pane předsedající,
vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci,

z pověření vlády před vás předstupuji, abych odůvodnil návrh zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 1996, který byl Sněmovně předložen na konci září tohoto roku.

Kromě samotné předlohy zákona jste, jako i v letech předchozích, obdrželi svazek dokumentů, ve kterých je návrh státního rozpočtu na příští rok číselně i textově specifikován a zdůvodněn, a to z hlediska souhrnných příjmových a výdajových položek a titulů a z hlediska jednotlivých rozpočtových kapitol.

V souladu se zákonem č. 90 z roku 1995 Sbírký, o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, se chci v dnešním vystoupení k prvému čtení návrhu zákona o státním rozpočtu zaměřit na tyto oblasti:

- hodnocení ekonomického vývoje republiky v roce 1995 a predikce vývoje v roce 1996,
- východiska a cíle rozpočtové politiky a koncepce veřejných rozpočtů na rok 1996,
- celkové navrhované příjmy státního rozpočtu,
- celkové navrhované výdaje státního rozpočtu
- a konečně vztahy státního rozpočtu k územním rozpočtům.

Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci, návrh státního rozpočtu, který bude Poslanecká sněmovna v trojím čtení posuzovat, je základním hospodářskopolitickým dokumentem vlády, v němž vláda hodnotí dosavadní ekonomický vývoj a na základě tohoto hodnocení formuluje svůj přístup a hospodářskou a finanční politiku pro rok 1996.

* výklad ministra financí ČR ing. Ivana KOČÁRNÍKA, CSc., přednesený v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR při prvním čtení návrhu státního rozpočtu dne 18. 10. 1995

Dovolte mi několik poznámek k *charakteristice ekonomického vývoje v letošním roce*. Hned v úvodu bych chtěl zdůraznit, že vláda tento vývoj považuje za úspěšný, a to z několika důvodů.

Především proto, že ekonomika v pátém roce transformace vykazuje zřetelný ekonomický růst. Dynamika hrubého domácího produktu bude letos vyšší než v minulém roce, i než jsme předpokládali při návrhu rozpočtu na rok 1995. (Vláda odhaduje, že růst HDP bude 4 %). Navíc je povzbudivé, že jak vývoj vnější, tak vývoj domácí poptávky zakládají předpoklad hospodářského růstu dlouhodobějšího charakteru.

Je nesporné, že tento pozitivní ekonomický růst je výsledkem úspěšné transformace naší ekonomiky, zejména široké privatizace a na jejím základě probíhajících restrukturizačních procesů. Téměř dvě třetiny HDP jsou v roce 1995 vytvářeny v nestátním sektoru. Uvědomíme-li si, že v roce 1990 bylo vytvořeno v nestátním sektoru pouze 12 % HDP, vidíme, k jaké hluboké změně u nás během velmi krátkého období došlo.

Druhým charakteristickým rysem ekonomického vývoje v letošním roce, ale v zásadě i celého průběhu transformačního procesu v České republice, je makroekonomická stabilita, projevující se v cenovém vývoji, v míře nezaměstnanosti, v měnovém kurzu a ve vyrovnaných veřejných financích.

Třetím charakteristickým rysem našeho ekonomického vývoje je rychlý růst reálných peněžních příjmů domácností a příjmů z mezd, který dosáhne v letošním roce zhruba 8 %. Tento růst je základem dynamického růstu životní úrovně občanů v České republice.

Úspěšnost našeho ekonomického vývoje v letošním roce dokládá i zvyšující se prestiž ČR v zahraničí projevující se jak neformálně, tak i formálně — například v našem ratingovém hodnocení.

Dosavadní výsledky ekonomiky umožnily, aby vláda přistoupila i k dalším liberalizačním krokům, jako je deregulace mezd a plná konvertibilita měny.

Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci, nyní bych chtěl stručně *charakterizovat letošní ekonomické výsledky a v návaznosti na to odhad vývoje základních ukazatelů tohoto roku a roku 1996*.

V prvé řadě jde o vývoj hrubého domácího produktu. Jak jsem se zmínil, ekonomický růst se dynamizuje. Za první pololetí tohoto roku dosáhl v porovnání se stejným obdobím roku minulého růstu ve výši 4 %. Vedoucím faktorem byla domácí poptávka, která se meziročně zvýšila o 15,5 %. Přírůstek domácí poptávky se výrazně orientoval na růst dovozu; ten se srovnatelně zvýšil o 21 %. Přitom bych chtěl podotknout, že podle našich odhadů zhruba polovina přírůstku dovozu má charakter investiční; vytváří tedy i podmínky pro ekonomický růst a růst konkurenceschopnosti.

Je pozitivní, že nejdynamičtější složkou růstu HDP je hrubá tvorba kapitálu; ta se zvýšila o 43,3 %.

Z hlediska celoročního odhadu HDP vláda přehodnotila své původní predikce, a to ve smyslu vyššího růstu. Předpokládáme dlouhodobější růstové tendence s reálným zvýšením hrubého domácího produktu kolem 4 % pro rok 1995 a kolem 4,8 % v roce 1996.

Rovněž cenový vývoj hodnotí vláda pozitivně. Česká republika si zachovává nejnižší míru inflace ze všech transformujících se zemí. Zvyšování hladiny cen se postupně zmírňuje, i když pomaleji, než bychom si přáli. V posledních čtyřech měsících pozorujeme zvláště ve spotřebitelských cenách tendenci ke zpomalení růstu cen. Dokladem jsou dva nulové meziměsíční růsty v červenci a v srpnu. Také zvýšení cenové hladiny v září o 0,9 % je nižší než ve srovnatel-

ném období loňského roku (1,3 %). Loňské výkyvy v cenách masa a masných výrobků se letos výrazně zmírnily, což svědčí o postupném usazování cen také na tomto trhu.

Pokud jde o celoroční odhad míry inflace měřené spotřebitelskými cenami, je možné konstatovat, že loňský záměr, aby míra inflace dosáhla maximálně 9 %, nebude zřejmě naplněn. Naše poslední predikce vede k číslu mírně pod 9,5 %, což není z makroekonomického pohledu odchylka významná. Pro rok 1996 předpokládáme další mírné zpomalení míry inflace; odhadujeme ji kolem 9,3 %.

V oblasti mezd vykazuje dosavadní průběh roku 1995 rychlejší vývoj než v roce minulém. Intenzitou nákladového tlaku však mzdy, vzhledem k vyššímu ekonomickému růstu, nepůsobí tak silně. Vláda přistoupila k plné liberalizaci v této oblasti a zrušila mzdovou regulaci, jejíž udržování již nepovažovala za nutné. Vývoj mezd v období, jež po zrušení regulace bezprostředně následovalo, zatím naplňuje naše očekávání, že nedojde k dramatickému nárůstu. Průměrné mzdy v průmyslu vzrostly za osm měsíců o 18 %, což znamená reálně zvýšení o 7,4 %, a ve stavebnictví nominálně o 15,9 %, to je o 5,5 % reálně. Pozitivní je, že růst průměrných mezd je provázen zvyšováním reálné produktivity práce. Ta se v průmyslu za leden až srpen zvýšila o 8,7 %, ve stavebnictví o 9,0 %.

Další oblastí, o které bych se rád zmínil, jsou vnější ekonomické vztahy. V oblasti vnějších vztahů dominují tři fenomény:

- především stabilní měnový kurz od prosince roku 1990;
- deficit běžného účtu platební bilance (naš odhad je 2 mld. USD);
- přebytek kapitálového účtu spojený s masivním přílivem zahraničního kapitálu (naš odhad je 6 mld. USD).

Chci se dotknout alespoň jednoho z těchto fenoménů. Předmětem diskuzí, ale i pozornosti vlády je deficit běžného účtu. Odhadujeme, že tento deficit bude představovat něco kolem 4 % HDP. Tento deficit je evidentně spojen se zrychlením ekonomického růstu, kdy tento růst zvyšuje — a to je pozitivní — zejména poptávku po investicích. Za první pololetí tvorba fixního kapitálu vzrostla o 11,6 % ve stálých cenách. Při v zásadě vyrovnaném rozpočtovém hospodaření poptávka po investicích nenachází dostatečné úspory v domácí ekonomice a ekonomika nasává chybějící úspory v zahraničí.

Vláda, vycházejíc z analýz dovozů a vývozů, je přesvědčena, že tento vývoj zakládá předpoklady pro restrukturalizaci našich firem a pro růst ekonomiky a vývozu ve středním období.

Aby byl výčet základních makroekonomických charakteristik úplný, považuji za nutné zmínit se ještě o vývoji nezaměstnanosti. V souvislosti s ekonomickým růstem došlo k mírnému nárůstu zaměstnanosti a současně přes nástup silných populačních ročníků do pracovního procesu se nezvyšuje míra nezaměstnanosti. Ta se již delší dobu udržuje na úrovni kolem 3 %, což reprezentuje cca 150 až 160 tisíc registrovaných uchazečů o práci. Vláda nepředpokládá, že míra nezaměstnanosti do konce letošního roku překročí 3,5 % hranici. Pro rok 1996 očekáváme již jen velmi mírný nárůst nezaměstnanosti.

To, že vláda hodnotí dosavadní vývoj české ekonomiky pozitivně, neznamená, že si neuvědomuje „úzká místa“ a problémy s tím související.

Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci, dovoluji, abych se nyní blíže zaměřil na *samotný návrh státního rozpočtu na příští rok*.

Základním východiskem přípravy státního rozpočtu na rok 1996 je střednědobá rozpočtová strategie, která je páteří rozpočtové politiky v roce letošním a byla jí i v roce minulém. Tato strategie se opírá o tyto základní pilíře:

- podporu makroekonomické stability jako stěžejní podmínky transformačního procesu,
- omezování úlohy státu v ekonomice a rozšíření prostoru pro rozvoj tržních vztahů,
- stabilizaci státního dluhu,
- racionální hospodaření státu s vlastními zdroji a nezadlužování dalších generací.

Je zřejmé, že právě odpovědná rozpočtová strategie spolu se zdravou měnovou politikou a úspěšně provedenou privatizací byla pro úspěch transformace národního hospodářství rozhodující. I přesto, že se tato transformace završuje, neztratily tyto principy nic na své aktuálnosti. Zdravé veřejné finance byly, jsou a budou cennou devizou a výhodou.

Vláda proto předkládá návrh státního rozpočtu, který se opírá o následující cíle a principy:

Za prvé je to podpora ekonomického růstu.

Tak jako v předchozích letech i v roce letošním počítá vláda pro příští rok s dalším poklesem daňového zatížení nebo, chcete-li, daňové kvóty, tedy podílu daňových příjmů na vytvořeném HDP, o 0,8 bodu. Tento pokles znamená meziroční reálné posílení zdrojů, se kterými disponují podniky a domácnosti, o cca 11 mld. Kč. Ve prospěch zdrojů podniků a domácností v roce 1996 půjde o cca 5 mld. Kč z titulu snížení sazby pojistného sociálního zabezpečení. Pro vaši informaci uvádím, že během období 1994—1996 byly a budou v důsledku snižování daňové kvóty posíleny zdroje neveřejných sektorů o více než 40 mld. Kč.

Prorůstově budou v návrhu rozpočtu na rok 1996 působit i zvýšené investiční výdaje. Na příští rok se počítá s výrazným posílením těchto výdajů, a to o více než 21 %. V rámci tohoto zvýšeného objemu navrhuje vláda za investiční priority především infrastrukturní dopravní programy, které přinášejí nejvyšší multiplikační efekty, a tím stimulují hospodářský růst.

Za druhé. Cílem vlády je dále snížit podíl veřejných výdajů na hrubém domácí produktu o 0,9 bodu, a tím dále zmenšit úlohu státu v ekonomice a snížit výši prostředků přerozdělovaných přes státní rozpočet.

Třetím charakteristickým rysem státního rozpočtu na rok 1996 je výrazná finanční podpora některým oblastem, které vláda považuje za prioritní, na straně jedné, a úspory výdajů na straně druhé. Vláda zařadila mezi priority zejména:

- rozvoj dopravní infrastruktury, resp. investiční programy v silniční a železniční dopravě,
- výraznější zvýšení platů učitelů, podporu vysokých škol a investic ve školství,
- vědu, zejména pak výrazné posílení účelových prostředků na výzkum a vývoj a v rozpočtu investic,
- úsek bezpečnosti, a to z hlediska jak personálního, tak materiálního zabezpečení,
- podporu politiky bydlení, zejména jejích nových forem.

Na druhé straně vláda přijala v souvislosti s přípravou státního rozpočtu některá racionalizační opatření ve veřejném sektoru. Patří mezi ně zejména úspory počtu pracovníků ve státní správě, opatření v oblasti autoprovozu a restrukturalizace v systému státních hmotných rezerv.

K problematice výdajů státního rozpočtu a výdajových priorit se ještě vrátím.

Čtvrtým charakteristickým rysem je návrh vyrovnaného státního rozpočtu i veřejných rozpočtů jako celku.

Vláda zřetelně deklarovala zásadu odpovědného hospodaření založenou na krytí výdajů vlastními rozpočtovými příjmy bez zadlužování dalších generací. Tuto zásadu dodržuje a hodlá ji naplnit i pro poslední rozpočet svého funkčního období.

V této souvislosti musím připomenout, že na rozdíl od roků 1993—1995 ne navrhuje vláda pro rok 1996 použití zdrojů Fondu národního majetku k pokrytí nákladů dluhové služby. Kabinet tak dodržel svůj slib, že použití peněz Fondu ke krytí některých rozpočtových potřeb je opatřením přechodným.

Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci, na *téma vyrovnanost rozpočtu* jsem v Poslanecké sněmovně hovořil několikrát. Dnes bych se omezil jen na tři poznámky.

Za prvé: Poměrně rychlý růst české ekonomiky se dostavil i bez — některými politiky a stranami doporučovaného — deficitního financování.

Za druhé: Potřeba dodržení principu vyrovnanosti státního rozpočtu se opírá i o měnové aspekty. Vyrovnané rozpočtové hospodaření je z měnového hlediska stabilizačním prvkem a představuje tak určitou formu asistence protiinflační a sterilizační politice České národní banky, především v období silného přílivu zahraničního kapitálu.

Jsem zároveň přesvědčen, že z pozice fiskální politiky je podpora vyrovnaným rozpočtem a nižším podílem rozpočtových výdajů na HDP podporou významnou a dostatečnou. Nesdílím názory volající po přebytkovém rozpočtu; jsem přesvědčen, že měnová stabilizace je v současné situaci realizovatelná měnovými a úvěrovými nástroji centrální banky. Navíc připomínám, že protiinflačně a sterilizačně ve vztahu k domácí peněžní poptávce bude působit i změna struktury státního dluhu, která se v příštím roce posune jednak ve prospěch domácího zadlužení oproti zahraničnímu a jednak směrem od zadlužení u České národní banky k zadlužení u komerčních peněžních institucí. Revolvingové emise, které jsou pro příští rok připraveny v objemu 40 mld. Kč, samozřejmě příznivě ovlivní i situaci na peněžním a kapitálovém trhu, kde je po státních cenných papírech stále poptávka. V této souvislosti chci také připomenout, že od poloviny února příštího roku nebude vláda přímým dlužníkem ČNB, když splatí zbylý dluh v hodnotě 12,5 mld. Kč.

Musím na tomto místě odmítnout absolutně mylné názory některých politiků a médií, že vláda emisí státních obligací kryje výdaje rozpočtu. Nevím, zda tyto názory pramení z neznalosti věci, či z úmyslu klamat veřejnost. Z návrhu státního rozpočtu jednoznačně vyplývá, že rozpočtové výdaje jsou kryty rozpočtovými příjmy. Připomínám zároveň, že výnosy z emisí dluhopisů slouží k revolvingu splátek státního dluhu, který je tak jednak udržován na stejné nominální úrovni a zároveň transformován z formy přímého zadlužení do obchodovatelných cenných papírů.

Za třetí: Vláda po roce 1992 převzala státní dluh ve výši 163 mld. Kč. Tento státní dluh představoval tehdy cca 16 300 Kč na jednoho občana, tedy zhruba třiapůlnásobek průměrného měsíčního platu. Díky odpovědné politice vyrovnaného rozpočtového hospodaření bude v roce 1996 státní dluh na úrovni necelých 156 mld. Kč, což představuje cca 15 500 korun na jednoho občana, tedy zhruba 1,6násobek průměrného měsíčního platu. I po zahrnutí objemu hrubého zadlužení obcí, Fondu národního majetku a dalších veřejných rozpočtů se

výše celkového veřejného dluhu pohybuje pod hranicí 20 % HDP, což řadí Českou republiku mezi nejméně zadlužené země na světě.

Na tomto chci dokumentovat, že vyrovnané rozpočtové hospodaření a klesající reálná zadluženost jsou společným bohatstvím občanů České republiky a jsou jednoznačným úspěchem této vlády.

Dámy a pánové, dovoluji mi nyní *zduvodnit celkový návrh příjmů* státního rozpočtu.

Vláda navrhuje rozpočet příjmů v objemu 497,6 mld. Kč, což je o 12 % více, než se očekává v roce 1995. Z hlediska jejich celkové struktury se předpokládá vyšší podíl příjmů z daní a z pojistného z 92,5 % na 94,1 % a naopak odpovídající snížení podílu nedaňových příjmů.

Než začnu mluvit o jednotlivých položkách příjmové strany rozpočtu, dovoluji mi krátkou poznámku. Ministerstvo financí a vláda byly v několika posledních týdnech ze strany některých politiků i médií podezírány ze záměrného podhodnocování příjmů státního rozpočtu a z vytváření skrytých rezerv. Musím tato podezření odmítnout jak z hlediska vývoje státního rozpočtu v roce 1995, tak z hlediska návrhu rozpočtu na rok 1996. V nejbližších dnech vás budu podrobně informovat o plnění státního rozpočtu za první pololetí a při této příležitosti se chci zabývat i diskutovanou kauzou odlišného vývoje některých příjmových položek a úpravou letošního státního rozpočtu; proto se k roku 1995 nyní vracet nebudu. Je však obecně nepochybné, že predikce ukazatelů vývoje hospodářství jako základu odhadu příjmů státního rozpočtu vychází ze znalosti a odhadů v daném čase — v konkrétním případě tedy za necelé tři čtvrtletí roku, který předchází roku rozpočtovému. Jsem ochoten a připraven vést diskuzi nad predikcemi, musím však na tomto místě zdůraznit, že k analýzám a odhadům přistupuje vláda velmi odpovědně. Pokud by chtěl někdo tvrdit, že příjmy jsou podhodnoceny, pak musím naopak jako ministr financí zdůraznit, že některé příjmové položky, zejména pak daň z přidané hodnoty a daň z příjmů právnických osob, jsou na samé horní hranici odhadu. Výše navržených příjmů není tedy podhodnocena v žádném případě.

Dovolte mi nyní stručně se zastavit u hlavních položek rozpočtu příjmů.

Rozpočet daně z přidané hodnoty se navrhuje v objemu 109,1 mld. Kč, tj. o 16 % více než v roce 1995. Tato položka dominuje rozpočtu daňových příjmů a po pojistném sociálního zabezpečení je největším zdrojem příjmů státního rozpočtu. Predikce vychází z odhadovaného růstu spotřeby domácností a vlády o 12,8 % a z předpokladu mírného posunu ve struktuře spotřeby ke zboží zatíženému vyšší sazbou. Na vyšší výnos DPH bude zprostředkovaně působit i novela zákona o spotřebních daních, jejíž vliv je v rozpočtu DPH ohodnocen na 1 mld. Kč.

Spotřební daně jsou rozpočtovány v objemu 62,7 mld. Kč, což je o 18,3 % více, než je očekávaná skutečnost roku 1995. Předpokládaný výnos bude především ovlivněn červnovou novelou příslušného zákona, jejíž rozpočtový dopad odhadujeme na zhruba 5 mld. Kč. Ačkoliv jsou sazby této daně vázány na naturální jednotky spotřeby, počítáme v našich odhadech i s určitým „tažným efektem“ hospodářského růstu, který se projeví i v přirozeném růstu spotřeby zdaněných komodit, zejména pak pohonných hmot, jejichž zdanění představuje zhruba polovinu celkového výnosu spotřebních daní.

Rozpočet daně z příjmů právnických osob je podobně, jako je tomu u spotřebních daní, výrazně ovlivněn novelou samotného zákona, která znamená snížení výnosu této daně o cca 11 mld. Kč, a dále novelou rozpočtových pravi-

del, která přesunula 20 % výnosu této daně ve prospěch obecních rozpočtů. Celostátní výnos této daně je odhadován na 67,8 mld. Kč, přičemž státnímu rozpočtu by mělo takto připadnout 54,2 mld. Kč. Charakteristickou pro tuto daň je skutečnost, že efekty akcelerace růstu národní ekonomiky na straně jedné a snižování daňové sazby na straně druhé se zde projevují opožděně, neboť výnos této daně se skládá z doplateků daňové povinnosti za předchozí rok a ze záloh na běžný rok stanovených podle předchozí daňové povinnosti s možností jejich úpravy podle aktuální sazby. Jak už jsem říkal, především u této daně považují částku navrženou v rozpočtu za úplný strop, což je zesíleno rizikem nesplnění rozpočtu této daně v roce 1995 o cca 2 mld. Kč.

Novela rozpočtových pravidel se promítá i do rozpočtu výnosu daně z příjmů fyzických osob. Vedle tradiční srážkové daně, kterou jsou zatíženy zejména kapitálové výnosy a která by měla do rozpočtu přinést 8,5 mld. Kč, bude od příštího roku stát participovat i na výnosu daně ze závislé činnosti, která je pro státní rozpočet odhadována na 20 mld. Kč. Naše kalkulace se opíraly především o předpokládaný růst mezd a osobních příjmů z podnikání o cca 18 %. Opět se na výnosu výrazně projeví vlivy daňové novely, která znamená celostátně snížení o cca 6 mld. Kč.

Rozpočet cla završuje pětici nejvýznamnějších daňových příjmů. Pro příští rok se odhaduje vybrat 19 mld. Kč. Tento objem vychází z predikovaného objemu dovozů ve výši 570 mld. Kč, zachování současného podílu necleného dovozu ze Slovenska a z průměrné celní incidence 3,9 %.

U ostatních daňových příjmů, do kterých patří silniční daň, tzv. dálniční poplatek, daň dědická, daň darovací a daň z převodu nemovitostí, soudní a správní poplatky a doplatky daní staré daňové soustavy, se se zásadními trendovými změnami nepočítá.

Nejvyšší příjmovou položkou státního rozpočtu je pojistné sociálního zabezpečení, které je rozpočtováno v částce 178,9 mld. Kč; proti očekávané skutečnosti roku 1995 roste o 14,6 %. Nižší přírůstek oproti prognózovanému trendu růstu mezd je důsledkem snížení sazby pojistného o jeden bod od 1. ledna 1996, což se odrazí v nižším výběru o cca 5 mld. Kč. Jakákoliv odchylka oproti rozpočtu směrem nahoru i dolů se promítne ze 76,5 % do bilance účtů důchodového pojištění, které budou mít v rozpočtu určitou autonomii.

Konečně mi dovoluji několik slov k rozpočtu nedaňových příjmů. Tyto příjmy jsou souhrnně rozpočtovány na 24,9 mld. Kč, což je o 11,6 % méně, což kolik se očekává v roce 1995. Výrazně je tento pokles ovlivněn skutečností, že v roce 1995 je v nedaňových příjmech zahrnuta i část příjmů z použití přebytku státního rozpočtu z roku 1994 ve výši 6,7 mld. Kč. Poměrně výrazně poklesnou i příjmy z kreditních úroků v důsledku ukončení clearingového zúčtování se Slovenskem, a tedy i poklesu stavu státních finančních aktiv. Střednější odhad tzv. ostatních nedaňových příjmů (jež zahrnují různorodé tituly jako např. pokuty, vratky dotací a návratných výpomocí, převody z účtů malé privatizace, příjmy z odprodeje státních hmotných rezerv apod.) kompenzuje do určité míry riziko naplnění příjmů z vládních úvěrů, mezi kterými je i zhruba čtyřiapůl miliardy korun smluvní splátky jistiny dluhu Ruské federace.

Závěrem k rozpočtu příjmů tedy opakuji, že jeho objem považuji za reálný. Vzhledem k tomu, že celá řada položek je rozpočtována na horní hranici, nepokládám případné zvyšování tohoto objemu za odpovědný a rozumný krok.

Dámy a pánové, pokud jde o *výdajovou* stranu rozpočtu, navází částečně na svůj předchozí výklad, kdy jsem vás seznámil s hlavními výdajovými prioritami návrhu státního rozpočtu. Nechci v tuto chvíli probírat návrh výdajů po-

drobně, protože se jím budou detailně zabývat jednotlivé výbory během jednávání rozpočtu kapitol a bude i předmětem mého vystoupení ke druhému čtení návrhu státního rozpočtu. Dovolte mi proto nejdříve charakterizovat výdajový rozpočet jako celek a poté se krátce vrátit k některým otázkám, které považuji za potřebné odůvodnit již nyní.

Celkové výdaje státního rozpočtu navrhuje vláda v objemu 497,6 mld. Kč, což představuje zvýšení o 14,4 % oproti očekávané skutečnosti roku 1995. Východiskem a limitem pro sestavení rozpočtu výdajů byl především celkový objem rozpočtových příjmů. Ve struktuře výdajů dochází oproti roku 1995 k následujícím posunům.

Snižuje se srovnatelně podíl dotací podnikatelskému sektoru z 6,7 % na 6,0 %, když jejich absolutní objem zhruba stagnuje na úrovni roku 1995.

Mírně se zvyšuje podíl transferů obyvatelstvu včetně dotací na dávky státní sociální podpory, a to o 0,2 bodu, což při velké váze transferů obyvatelstvu ve státním rozpočtu představuje srovnatelný meziroční nárůst o plných 24 mld. Kč. Tento růst je ovlivněn především 17,7 % tempem zvýšení dávek důchodového pojištění, které by mělo zabezpečit i valorizaci důchodů v průběhu roku 1996. Rozpočet zároveň ve svých rezervách počítá s úpravou životního minima a minimální mzdy.

Vláda přistupovala diferencovaně k bloku výdajů na veřejnou spotřebu obyvatelstva a státu, které jsou objemově nejvýznamnější položkou výdajů. Z průřezového hlediska je podpořen více rozpočet mzdových výdajů, který by měl zajistit nárůst průměrné mzdy ve veřejném sektoru o 15,6 %. To jinými slovy znamená reálně vyšší průměrnou mzdu o cca 5–6 %. Záměrem vlády bylo nepřipustit výraznější rozevření mzdových nůžek mezi podnikovým a veřejným sektorem. Ačkoliv i v příštím roce bude růst průměrných mezd v neveřejném sektoru rychlejší, považují jejich vzájemnou relaci za rozumnou.

Vzhledem k plné úhradě úroků ze státního rozpočtu navržené na rok 1996 v rozpočtu výrazně stoupá váha výdajů na dluhovou službu. Naopak výrazně klesá objem výdajů na vládní úvěry, především v souvislosti s ukončením tzv. 1. etapy vybraných integračních akcí.

Za jeden z nejdůležitějších rysů předkládaného rozpočtu považují výrazné zvýšení objemu kapitálových výdajů. V návrhu rozpočtu roste jejich podíl o 0,6 bodu, relativní přírůstek činí 21,2 %, absolutní přírůstek pak 9,4 mld. Kč. Ze zkušenosti jiných zemí bývá nárůst investic v rozpočtech obvykle spojen s rostoucími deficity. V návrhu českého rozpočtu na příští rok tomu tak není a posílení investic je kryto úsporným přístupem k jiným výdajům.

Za hlavní investiční prioritní programy považuje vláda výstavbu a obnovu dopravní infrastruktury, rozvoj vysokých a regionálních škol, vodohospodářské investice, soubor programů k vybavení a přezbrojení policie, investice ve výzkumu a vývoji a investiční informační programy daňové a celní správy a sociálního zabezpečení. Tyto cílené okruhy investičních výdajů jsou dominantní jak z hlediska absolutního objemu finančních prostředků, tak z hlediska přírůstku proti roku 1995.

Investiční programy v dopravě představují čerpání více než 30 % rozpočtu kapitálových výdajů, resp. 16,6 mld. Kč. Zhruba čtyřmiliardové, resp. 32 % zvýšení jejich rozpočtu je směřováno především do oblasti silniční dopravy, kde se proti roku 1995 počítá s posílením o zhruba 3 mld. Kč. Pro Vaši informaci uvádím, že nastartované programy by měly zabezpečit, aby bylo v období 1996–2000 uvedeno do provozu v průměru cca 52 km dálnic a rychlostních silnic ročně, zatímco průměr za období 1991–1995 byl pod 20 km. Tento objem

a tento nárůst považují za rozumný konsenzus mezi podporou rychlého rozvoje dopravní infrastruktury a fiskální únosností a stabilitou.

Vážené poslankyně, vážení poslanci, vláda navrhuje pro rok 1996 poskytnout ze svého výdajového rozpočtu celkem 51,8 mld. Kč na dotace rozpočtům obcí a okresních úřadů. Při stanovení tohoto objemu vláda posuzovala a analyzovala celkovou pozici místních rozpočtů. Významným systémovým opatřením přijatým v tomto roce byla novela rozpočtových pravidel, jejímž smyslem bylo jednak dosáhnout vyšší shody v tempu státního rozpočtu a místních rozpočtů, dále zabránit dalšímu rozevírání nůžek mezi daňově bohatými a chudými okresy a konečně dosáhnout — obrazně řečeno — alespoň částečného svázání aktivity ekonomických subjektů působících na území obce s příjmy obecní pokladny. Novela rozpočtových pravidel tak znamenala zásadní restrukturalizaci rozpočtového určení daní z příjmů jak mezi stát a místní rozpočty, tak mezi okresy a obcemi navzájem. Tyto změny se projeví i v koncepci dotací poskytovaných obcím a okresním úřadům.

Významnou skutečností je i „spuštění“ systému státní sociální podpory. Vláda počítá v této oblasti s poskytnutím 26,8 mld. Kč. Správa těchto dávek bude zabezpečována prostřednictvím okresních úřadů, kterým budou refundovány náklady poštovního a poukazečného, pro které je vytvořena v rozpočtu rezerva ve výši 300 mil. Kč.

Navržená částka 51,8 mld. Kč se jako v letech předchozích skládá ze dvou částí.

První jsou dotace poskytované v rámci tzv. souhrnného finančního vztahu, tedy dotace explicitně vymezené zákonem o státním rozpočtu jak z hlediska celkových objemů, tak struktury ve vztahu k jednotlivým okresům. Jejich celkový rozpočet je navržen na 16,8 mld. Kč a skládá se z deseti dotačních titulů, kterými jsou domy s pečovatelskou službou, sociální dávky, výkon státní správy, školství, ústavy sociální péče, domovy důchodců, vybraná zdravotnická zařízení, hasičské záchranné sbory, dopravní obslužnost území a konečně územní vyrovnávací dotace.

Druhým blokem dotací místním rozpočtům jsou dotace poskytované z kapitoly Všeobecná pokladní správa, které jsou navrženy v celkovém objemu 34,9 mld. Kč. Rozhodující položkou v této části jsou již zmiňované dotace na výplatu dávek státní sociální podpory v objemu 26,8 plus 0,3 mld. Kč. Vedle toho jsou součástí dotačních vztahů i dotace na pozemkové úpravy, podporu bytové výstavby, komunální ekologické investice, péči o krajinu, individuálně dotované stavby, protiradonová opatření a obnovu a rozvoj městské hromadné dopravy.

Po započtení příjmů z dotace ve výši 51,8 mld. Kč by měly být podle našich odhadů rozpočty obcí a okresních úřadů vyrovnané v úhrnném objemu příjmů a výdajů 153,7 mld. Kč. Oproti rozpočtu roku 1995 se navržený objem na rok 1996 zvyšuje srovnatelně — tj. bez započtení výdajů na dávky sociální podpory — zhruba o 24 %. Pro srovnatelnost uvádím, že výdaje státního rozpočtu jsou navrženy vyšší oproti schválenému rozpočtu roku předchozího o necelých 21 %.

Jsem přesvědčen, že navržená výše dotace je přiměřená zabezpečení úkolů, které obce a okresní úřady budou v příštím roce plnit, a že celkový návrh jejich rozpočtů vytváří dostatečný prostor k financování jejich veřejných statků.

Dámy a pánové, závěrem mi dovoluji vyjádřit své přesvědčení, že Česká republika má na základě svých ekonomických výsledků dobré předpoklady k to-

mu, aby se postupně zařadila mezi hospodářsky nejvyspělejší země. Věřím, že rok 1996 bude představovat další krok na této cestě. Do tohoto kontextu zapadá i návrh státního rozpočtu na rok 1996, jenž je pokračováním rozumné rozpočtové politiky, kterou vláda uplatňovala v celém funkčním období. Máme zdravé veřejné finance a rozpočet na rok 1996 je toho dokladem. Doporučuji vám ho proto ke schválení.

SUMMARY

Report on the 1996 State Budget Proposal

Dr. Ivan KOČÁRNÍK, Deputy Prime Minister and Minister of Finance of the Czech Republic

This article contains the report given by the Minister of Finance to Parliament during the first reading of the 1996 State Budget on October 18, 1995.

The first part of the report contains a brief evaluation of the macroeconomic results in 1995 and the economic strategy and projections for 1996.

The second part describes the principles and goals of the state's fiscal policy, looking into the basic features of the State Budget.

The third and fourth parts discuss revenue and expenditure in the State Budget.

The fifth and final part of the article examines the relationship between the State Budget and the local budget.